

Сумцов Р.С. 51
Науковий керівник :
д. і. н., проф. О. Л. Рябченко

*Харківський національний педагогічний університет імені
Г.С.Сковороди*

СТАНОВИЩЕ ХАРКОВА В ПЕРІОД ОКУПАЦІЇ ТРЕТІМ РЕЙХОМ

Цього року минає 75 років після закінчення найбільшої трагедії ХХ століття. Друга світова війна змінила долі мільйонів людей. Своїми масштабами її важко порівнювати з іншими військовими конфліктами, як до, так і після цієї війни. Різні її події лягли в основу дуже багатьох історичних і художніх творів. І сьогодні ця проблема залишається однією із найдосліджуваниших у світі.

Щодо дослідження Харкова в період окупації військами Третього Рейху, то воно викликає великий інтерес перш за все тому, що його становище відрізнялося як від інших окупованих міст України, так і Радянського союзу. Зумовлено це тим, що Харків увесь час знаходився під владою не цивільної, а військової адміністрації. Це сталося через знаходження міста близько до фронту, що й зумовило його особливість. Також ми говоримо про те, що Харків намагалися визволяти чотири рази, тисячі солдатів віддали своє життя за місто. Незважаючи на це, радянське керівництво так і не присвоїло місту звання героя.

Крім того, теперішня ситуація в країні закликає нас пам'ятати про події окупації під час Другої світової війни. Люди повинні пам'ятати і знати про повсякденний героїзм населення окупованого Харкова.

25 жовтня 1941 г. Харків повністю перейшов під контроль німецьких військ. Місто вразило загарбників своїми розмірами, площами та вулицями, висотними будівлями, що створювало для них певні проблеми. Агентурна мережа надсилала німецькому командуванню відомості особливої важливості про заводи, фабрики, стан залізничної мережі, мінування об'єктів, настрої в суспільстві [1, с. 26].

Харків був потрібен німцям, як великий залізничний вузол і промисловий центр. Ніхто з німецького командування не був готовий до того, що місто буде повністю паралізованим і доведеться вкладати величезні ресурси в його повернення до життя.

Громадян, які залишилися в окупованому місті, було понад півмільйона. Крім харків'ян, сюди прибуло дуже багато біженців з інших міст України. Всі разом вони виявилися в ситуації, яку можна порівняти лише з блокадою Ленінграда. Наближалася зима, а в місті не було запасів продовольства, водопровід не працював, не було опалення, електрики. «Пересуватися по місту немає ніякої можливості: підірвано мости, вулиці завалені трупами людей і тварин, заставлені згорілої технікою, укріпленнями і барикадами.

Накопичилося величезна кількість сміття. У місті не залишилося жодного автомобіля, автобуса, підводи, коні, а на те, щоб його очистити і підтримувати в чистоті, потрібні десятки одиниць транспорту» [1, с. 84].

Гітлерівці розробили систему управління нашим містом, у Харкові була створена міська комендатура на чолі з військовим комендантом. Німецькі комендатури повинні були вирішувати всі військові та цивільні питання на місцях. У комендатурах створювалися відділи, між якими розподілялися певні функції, контроль порядку в місті, забезпечення німецьких військ продовольством тощо [5, с. 34].

Незабаром владою в Харкові була введена фелькомендатура 787, яка знаходилася на вулиці Сумській 54, а також три ортскомендатури «Норд», «Зюйд», «Вест». Пізніше до них дадалася ортскомендатура «Нова Боварія» [2 с.11].

Взагалі окупацію Харкова можна розділити на чотири періоди. З кожним періодом стан життя населення змінювався.

Перший період окупації – поки ще ментальної, але втім, цілком реально сприйнятої населенням міста. Почався він з виїзду партійно-господарської ланки, міліції та військ і початку масового підпалу й висадження в повітря стратегічних об'єктів. Саме в цей період населення зрозуміло, що окупація є неминучою, та, піддавшись масовій паніці, почало на свій штиб пристосовуватися до неї. Цей період окупації був дуже коротким, приблизно від 3 днів до тижня;

Другий, короткий за часом, але немалий за подіями, період «вичікування»: від входження німецьких військ до міста 25 жовтня 1941 року до початку масових страт населення у середині листопада 1941 року. Цей період характеризується масовими очікуваннями щодо окупаційної влади і спробою населення зорієнтуватися в принципово новій життєвій ситуації;

Третій період окупації (листопад 1941 – березень 1942 року), надзвичайно жорстокі дії окупаційної влади та акції зі знищення життєво важливих підприємств міста радянськими військами під час відступу. Це все поставило більшість населення на межу пошуків способів елементарно вижити. Німецькі окупанти, натомість, не маючи наміру встановлювати будь-які відносини з населенням міста, крім стосунків господар-раб, у перші ж дні свого входження до міста почали безпрецедентну за своєю жорстокістю політику «змирення», у наслідок якої повішено та розстріляно було тисячі заручників. Протягом грудня 1941 року було повністю знищене також усе єврейське населення міста, яке не змогло або ж не схотіло евакуюватися. Загальну картину підкупаційного міста доповнили масовий голод, брак тепла, електроенергії, води тощо.

Четвертий період – від квітня 1942 року по 23 серпня 1941. Саме на цей період припадає основна маса актів співробітництва певної частини населення з представниками окупаційної влади. Це вже було

встановлення більш чіткої системи влади, під якою люди жили до самого визволення [3, с. 34].

Отже окупація не залишила без втрат майже нікого, вона торкнулася всіх, це була величезна біда для звичайного населення. Всі дії місцевого населення під окупацією були спрямовані на те, аби вижити в умовах відвертого насилля, непомірно тяжкої та виснажливої праці. Але харків'яни і в таких страшних умовах показали, які вони є насправді, вони виявили найкращі притаманні їм риси – мужність, витримку, згуртованість, здатність не складати руки в жахливих умовах, боротися за життя своє та близьких людей до кінця. Всупереч нацистським планам, тяжко потерпаючи від голоду та холоду, пошесних захворювань, туберкульозу та серцевих розладів, харків'яни не лише перебороли смерть, зберегли місто, і в таких умовах ще спромоглися на опір гітлерівському агресору.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конюшенко П. Харьков огненные годы 1941-1943 / Конюшенко П. Х. : .Золотые страницы, 2013. 202 с.
2. Дьякова О. Харківщина в роки Великої Вітчизняної війни: Методичні рекомендації з історії рідного краю / Дьякова О.В. Х., 2013. 99 с.
3. Скоробогатов А. Харків у часи німецької окупації (1941–1943) / А. В. Скоробогатов. Х. : Прапор, 2004. 368 с.
4. Дьякова О. Харківщина у роки Великої Відчизняної війни: документи і матеріали / Укладач О.В. Дьякова. Х.: «Видавництво САГА», 2010. 386 с.
5. Скоробагатов А. Харківське міське самоуправління в 1941 – 1943 рр. // Вісн. Харк. ун-ту. 1997. № 396: Історія. Вип. 29. С. 167–176.

Тимченко Яна ЕН18-16,
Яремчук Ольга ТР 18-86

Науковий керівник:
д. п. н., проф. Данченко І.О.

Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: СТУДЕНТСЬКИЙ ПОГЛЯД

Вважаємо, що ефективність гуманізації вищої освіти визначається сформованістю викладача як особистості. Ми приєднуємося до думки А. Сущенка про необхідність приділення особливої уваги особистості викладача, сприяння процесу самореалізації його гуманістичного потенціалу у педагогічній діяльності, об'єктивації гуманістичних резервів як елементів мотиваційної сфери та структури особистості [5, с. 38].